

Natura 2000- plejeplan

for lysåbne naturtyper og arter
på Naturstyrelsens arealer
2. planperiode 2016-2021
i Natura 2000-område
N169 Havet og kysten mellem
Karrebæk Fjord og Knudshoved Odde

Miljø- og
Fødevareministeriet
Naturstyrelsen

Titel:

Natura 2000-plejeplan for lysåbne naturtyper og arter på Naturstyrelsens arealer.
2. planperiode 2016-2021 i Natura 2000-område N169
Havet og kysten mellem Karrebæk Fjord og Knudshoved Odde

Udgiver:

Naturstyrelsen
Gjøddinggård
Førstballevej 2
7183 Randbøl
www.nst.dk

År:

2017

Foto:

Jan Kofod Winther

Kort:

Naturstyrelsen, på baggrund af kortmaterialer i henhold til tilladelse G18/1997 (Kort og Matrikelstyrelsen)

ISBN nr.

978-87-7179-051-1

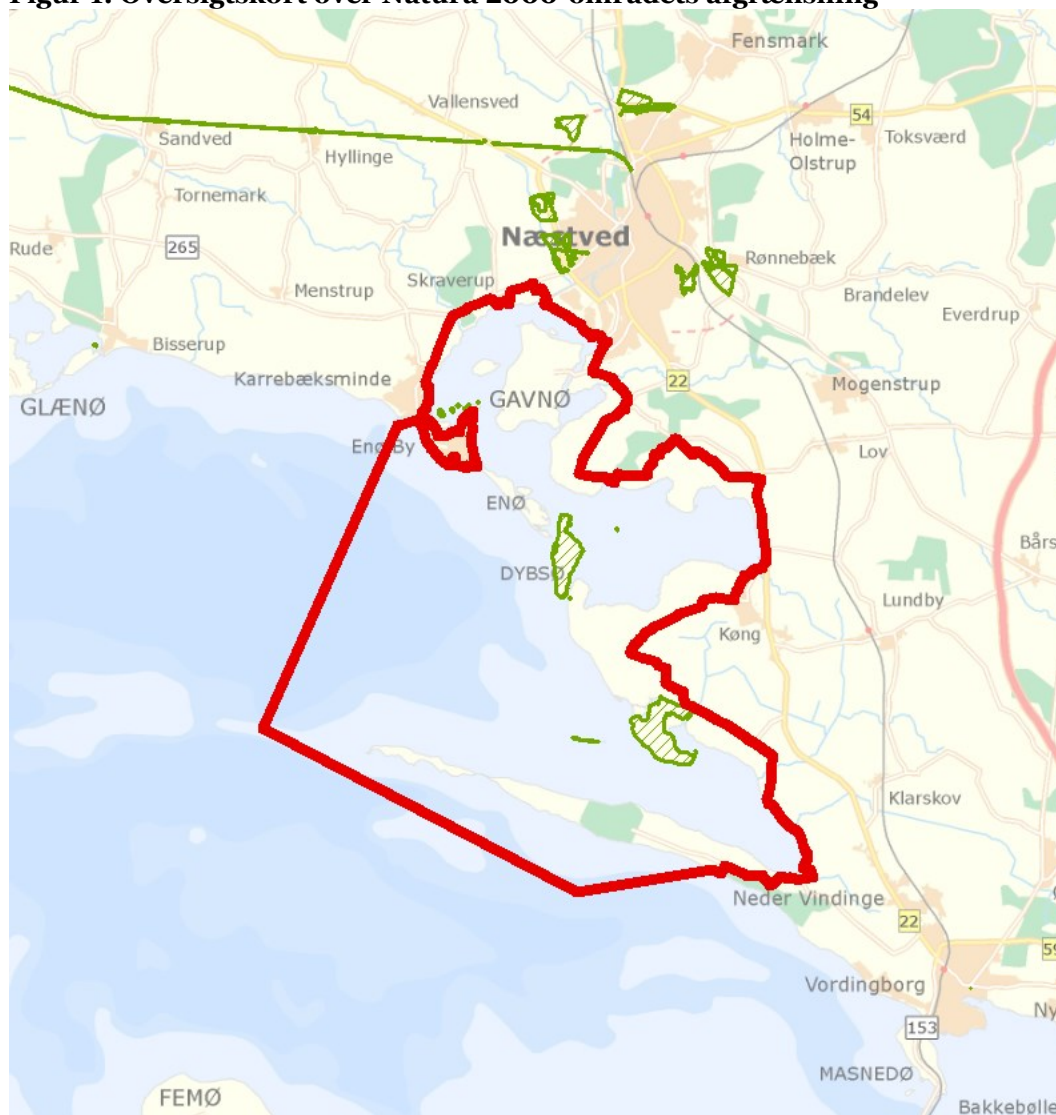
Må citeres med kildeangivelse.

1. Generelt

Der er 20. april 2016 offentliggjort Natura 2000-planer for 252 områder i Danmark.

Denne plejeplan følger op på Natura 2000-planen for område N169 Havet og kysten mellem Karrebæk Fjord og Knudshoved Odde og vedrører Naturstyrelsens arealer på ca. 350 ha.

Figur 1: Oversigtskort over Natura 2000-områdets afgrænsning

- Natura2000 område
- Naturstyrelsens areal

I denne plejeplan er arealer og indsatser opdelt på henholdsvis lysåbne naturtyper og arter knyttet til de lysåbne naturtyper. Natura 2000 plejeplaner for de skovbevoksede naturtyper, samt mere detaljerede oplysninger om indsatsen i Natura 2000-områderne findes på Naturstyrelsens hjemmeside vedr. Natura 2000. Bemærk, at Naturstyrelsens samlede arealforvaltning i området er omfattet af flere planbestemmelser og retningslinjer end dem, der findes i denne plan. For supplerende læsning herom henvises til Naturstyrelsens driftsplaner for det pågældende område, som findes på Naturstyrelsens hjemmeside vedr. driftsplanlægning.

Naturstyrelsen har udarbejdet et resumé af plejeplanen, som indgår i en kommunal Natura 2000-handleplan. Dette resumé er vedlagt som bilag 1.

Plejeplanen gælder for perioden 2016 -2021 og skal således senest være gennemført med udgangen af år 2021. Plejeplanen vil forsat være gældende efter 2021 og efterfølgende alene blive ajourført, når der foretages ændringer i udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, ændringer i Natura 2000- eller driftsplanlægningen eller ændringer i øvrige forhold, der måtte give anledning til at ajourføre plejeplanen.

Grundlag for prioriteringer og valg

Natura 2000-planen udgør grundlaget for plejeplanens prioriteringer og valg. I de tilfælde hvor der har været forudset en modstrid mellem hensyn til forskellige arter og/eller naturtyper på områdets udpegningsgrundlag, har Natura 2000-planen allerede foretaget denne prioritering.

Overvågning

Natura 2000-indsatsen bliver løbende overvåget i forhold til udpegningsgrundlag og naturværdier via NOVANA overvågningsprogram. Desuden afrapporterer Danmark den nationale indsats vedrørende habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne til EU-kommissionen hvert 6. år.

I 2016-18 foretager Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning (SVANA) genkortlægning og tilstandsvurdering på alle arealer (lysåbne naturtyper og skovnaturtyper), og resultatet forventes at indgå i kommende basisanalyser for hvert enkelt område i 2019.

Få adgang til MiljøGIS overvågningsdata fra basisanalysen her:

<http://miljoegis.mim.dk/cbkort?profile=natura2000planer2h2014>

2. Områdebeskrivelse

Natura 2000-område 169 omfatter en del af den såkaldte dobbeltkyst langs det sydvestlige Sjælland. Området er karakteriseret ved den lavvandede Avnø Fjord og flere kystlaguner som Dybsø Fjord og Karrebæk Fjord. Avnø Fjord afskærms mod Smålandsfarvandet af den langstrakte randmoræne Knudshoved Odde, og de største kystlaguner ligger i læ bag øer med strandvolde eller fed, nemlig Svinø, Dybsø og Enø. Derved fremkommer den dobbelte kystlinje, som betyder, at området er rigt på såvel erosionskyster ud mod Smålandsfarvandet som områder med strømlæ, hvor der er dannet marint forland som strandvoldssystemer, vadeområder og strandenge.

Natura 2000-områdets samlede areal er på 18.958 ha, hvoraf ca. 2.500 ha er landareal.

Naturstyrelsen ejer Avnø med Avnø Røn, Dybsø samt nogle små holme i Karrebæk Fjord, i alt ca. 350 ha. På de lavtliggende områder af Dybsø, Avnø og på holmene findes naturtypen strandeng, på holmene i den ugræssede, højt voksende form som strandrørsump med tagrør og strandkogleaks. Dybsø er desuden præget af flyvesand med dominans af klitnaturtyper på de midterste dele af øen, mens der er kalkoverdrev på moræneknoldene.

Avnø er endnu noget præget af tidligere opdyrkning, men der sker med det årlige høslæt en langsom udpining, og overdrevsnaturtyper er under udvikling. På partier med sandet jord kan naturtypen tørt kalksandsoverdrev nu identificeres. Strandengene på Dybsø og Avnø er levested for flere af kystfuglene på udpegningsgrundlaget, herunder nogle år ynglende klyde. Avnø Røn og stenrevet i Avnø Fjord er levested for områdets bestand af spættet sæl.

For en uddybende beskrivelse af Natura 2000-området, herunder præsentation af udpegningsgrundlaget for området, henvises til [Natura 2000-planen](#). På SVANAs hjemmeside kan der også findes forklaring af begreber mv.

Figur 2: Kort over Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-området

Figur 2 viser beliggenheden af Naturstyrelsens arealer i N169 på Dybsø, Avnø og Avnø Røn. Nord for kortudsnittet ejer NST tillige nogle små holme i Karrebæk Fjord.

Tabel a: Kortlagte lysåbne naturtyper i plejeplanen

Lysåbne naturtyper (ha)		
	naturtype	Total
1310	Enårig strandengsvegetation	0,8
1330	Strandeng	121,5
2130	Grå/grøn klit	27,2
6210	Kalkoverdrev	16,8
2190	Klitlavning	13,3
2110	Forklit	5,4
6120	Tør overdrev på kalkholdigt sand	3,7
Hovedtotal		188,7

Af Naturstyrelsens ca. 350 ha i Natura 2000-området er der uændret i forhold til 1. planperiode kortlagt 189 ha med lysåbne terrestriske habitatnaturtyper (tabel a).

Det generelle billede er, at strandengs- og klitarealerne er i god – høj naturtilstand, mens overdrevsarealerne både på Avnø og Dybsø er i moderat – ringe naturtilstand. Dette skyldes primært et lavt artsindhold, som kan relateres til tidligere gødskning og opdyrkning.

Desuden er der i udpegningsgrundlaget nævnt følgende arter, der forekommer, eller har potentiale til at kunne indfinde sig, i Naturstyrelsens dele af Natura 2000-området:

- Skæv vindelsnegl
- Klokkefrø
- Stor vandsalamander
- Spættet sæl
- Sangsvane (T)
- Sædgås (T)
- Grågås (T)
- Bramgås (T)
- Spidsand (T)
- Skeand (T)
- Havørn (T,Y)
- Klyde (Y)
- Fjordterne (Y)
- Havterne (Y)
- Dværgterne (Y)
- Rødrygget tornskade (Y)

("T" = trækfugl, "Y" = Ynglefugl)

3. Status for gennemførelse og erfaringer fra 1. plejeplanperiode

Plejeplanen for 1. planperiode omfattede 17 plejetiltag, som omfattede bl.a. afgræsning, slæt, bekæmpelse af invasive arter, etablering af vandhuller og begrænsning af skadelig færdsel.

På Avnø er der særlig fokus på at udpine den tidligere dyrkede højjord ved fortsat slæt. I kraft af de mange aktiviteter omkring Avnø Naturcenter er der her også særlig opmærksomhed på at regulere færdslen i forhold til ynglende kystfugle og sæler. På Dybsø er der kreaturafgræsning på hele øen. I begge områder er der desuden fokus på sikring af de ynglende kystfugle gennem bekæmpelse af ræv ved kunstgrave og udvidet jagt.

Naturstyrelsen har gennemført en evaluering i form af en statusopgørelse og overvejelser om hvilke erfaringer, der kan drages af første planperiode. Med baggrund i denne evaluering kan Naturstyrelsen konkludere, at de planlagte indsatser er gennemført i plejeperioden for Naturstyrelsens arealer og at disse indsatser har bidraget positivt til opfyldelse af Natura 2000-planens målsætninger.

Tabel b: Status for gennemførelse af plejeplanens mål for 1. planperiode 2009-2015

Gennemførte indsatser (antal)	17	Gennemførte indsatser (areal)	322 ha
Ikke-gennemførte indsatser (antal)	0	Ikke-gennemførte indsatser (areal)	0 ha

Generelle bemærkninger og konkrete erfaringer i forhold til 1. generations plejeplanlægning

Generelle bemærkninger

Den planlagte plejeindsats er gennemført som beskrevet ovenfor, og det er vurderingen, at plejemålene er nået.

På Dybsø fungerer helårsgræsningen rigtig fint. Strandenge, klit- og overdrevsarealer fremstår fine og nedbidte ved ynglesæsonens start.

På Avnø kan der iagttages en synlig effekt af mere end 10 års udpining af højjorden med årlige slæt. Det vil være relevant inden længe at ophøre med slættet på dele af arealet af hensyn til den større variation i levestedsforholdene, som kommer af alene at pleje ved græsning.

Der menes stadig at være en væsentlig udfordring i at bekæmpe prædation fra ræv i forhold til ynglende kystfugle både på Avnø og Dybsø.

Konkrete erfaringer

- På Avnø er højjorden visse år fourageringsareal for tusindvis af bramgæs i flere måneder. Denne funktion skyldes bl.a. en tilsyneladende velfungerende regulering af færdslen i området og må antages at bidrage til at minimere markskader i området.
- På trods af færdselsregulering i landskabsfredningen er der undertiden problemer med generende færdsel i kajak og småbåde omkring stenrevet i Avnø Fjord og Avnø Røn, som forstyrrer de ynglende sæler. Fysisk afmærkning af den med fredningen fastsatte sejlroute mellem Avnø Røn og Avnø kan ikke lade sig gøre efter gældende regler. Det bør overvejes, om spættet sæl sikres bedre mod forstyrrelse ved etablering af et vildtreservat i området.
- Levestedsforholdene for kystfugle på Avnø kan forbedres ved at styrke bekæmpelsen af prædatorer (ræv), at fjerne udsigtstræer for krager og ved at fjerne opvækst på potentielle ynglesteder.
- Levestedsforholdene for bilag IV-arter (grønbroget tudse og strandtudse) kan forbedres ved at soleksponere brinkerne omkring mulige yngledamme.

4. Mål og plejetiltag

Figur 3: Oversigt over lysåbne naturtyper og planlagte indsatser i Natura 2000-området

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger og adresserer konkret følgende områdespecifikke retningslinjer fra Natura 2000-planens indsatsprogram:

- Tilstanden af levestederne for dværgterne forbedres, således at de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.
- Tilstanden af levestederne for klyde og havterne forbedres, således at 75 % af de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.
- Naturstyrelsen skal være særligt opmærksom på naturtyperne tørt kalksandoverdrev samt ynglefuglen dværgterne og trækfuglene sangsvane, sædgås og spidsand, som har væsentlige forekomster i området og er i tilbagegang i denne biogeografiske region.

I dette afsnit beskrives Naturstyrelsens *mål* for de ovenstående lysåbne naturtyper og arter i denne planperiode. Der kan være flere mål for et givet areal med en naturtype, og det samme kan være tilfældet for en art.

Desuden præsenteres de typer af *plejetiltag*, som Naturstyrelsen vil anvende på baggrund af Naturstyrelsens erfaringer og bedste viden om naturpleje, der blandt andet omtales i det vejledende indsatskatalog for N2000-plejeplanlægning for lysåbne naturtyper, Skov- og Naturstyrelsens Naturplejestrategi (1999), Naturstyrelsens plejebog om 'Græsning og høslæt i naturplejen', Naturstyrelsens plejebogsserie for henholdsvis overdrev, ferske enge, søer, strandenge, hede, mose, små vandhuller samt Naturstyrelsens Naturportal.

På et areal kan der forekomme mere end én slags plejetiltag, ligesom der kan være fastlagt flere tiltag for en art.

Arealtallene i tabellerne udtrykker Naturstyrelsens vurdering af omfanget af de enkelte plejetiltag, der vil blive gennemført i plejeplanens periode. På Naturstyrelsens hjemmeside vedr. Natura 2000 findes links til kort med detaljerede oplysninger om mål og indsatser på lokalitetsniveau.

Plejemål og plejetiltag for lysåbne naturtyper

Der vil på de lysåbne naturtyper i dette Natura 2000-område blive foretaget *løbende* pleje med henblik på opretholdelse af naturtypen i form af henholdsvis afgræsning på strandenge og højjord, slæt på højjord (Avnø) og målrettet indsats mod rynket rose, jf. nedenstående skema.

”Slåning- uden fjernelse af det afslåede” er en plejemetode der anvendes på en række naturtyper, hvor der ikke er tilstrækkeligt materiale til et egentligt slæt, men er behov for afpudsning for at begrænse opvækst af træer, buske eller tagrør. Naturstyrelsen er opmærksomme på at optimere fjernelse af organisk materiale fra de næringsfattige naturtyper, men det kræver specialudstyr hvor effekten ikke står mål med økonomien. På Dybsø bliver et kalkoverdrev plejet med slåning frem for slæt på grund af vanskelige forhold for transport af materiel til øen. Optimering af plejen vil ske, når der er fundet en realistisk løsning.

Tabel c: Plejemål for lysåbne naturtyper

Målsatte habitatnaturtyper (ha)				
		Naturtype	Målsætning	Total
Eksisterende habitatnatur	1310	Enårig strandengsvegetation	Sikring af naturtypen	0,8
			Naturtypebevarende pleje	0,8
	1330	Strandeng	Sikring af naturtypen	121,5
			Naturlig dynamik	5,1
			Naturtypebevarende pleje	116,3
	2110	Forklit	Sikring af naturtypen	5,4
			Naturtypebevarende pleje	0,1
	2130	Grå/grøn klit	Sikring af naturtypen	26,5
	2190	Klitlavning	Sikring af naturtypen	13,3
			Naturtypebevarende pleje	13,3
	6120	Tør overdrev på kalkholdigt sand	Sikring af naturtypen	3,7
			Naturtypebevarende pleje	3,7
	6210	Kalkoverdrev	Sikring af naturtypen	16,8
			Naturtypebevarende pleje	16,8

Tabel d: Planlagte løbende plejetiltag af hensyn til lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)				Omfattet af eksisterende planlægning	Total
Eksisterende habitatnatur	Naturtype	Plejetiltag			
1310	Enårig strandengs-vegetation	Græsning		Eksisterende	0,8
	1330 Strandeng	Ingen indsats i planperioden		Eksisterende	5,1
		Græsning		Eksisterende	116,3
		Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede		Eksisterende	0,8
		Slæt - d.v.s. med fjernelse af det afslåede		Eksisterende	31,7
		Bekæmpelse af invasive arter		Eksisterende	2,4
2110	Forklit	Græsning		Eksisterende	5,4
2130	Grå/grøn klit	Græsning		Eksisterende	26,5
2190	Klitlavning	Græsning		Eksisterende	13,3
6120	Tør overdrev på kalkholdigt sand	Græsning		Eksisterende	3,7
		Bekæmpelse af invasive arter		Eksisterende	3,0
6210	Kalkoverdrev	Græsning		Eksisterende	13,1
		Rydning af opvækst		Eksisterende	3,7
				Nyt	7,3
		Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede		Eksisterende	5,8
		Bekæmpelse af invasive arter		Eksisterende	3,7

I tabel d er der en opdeling i to kategorier "eksisterende" og "Nyt":

- "Eksisterende": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Plejemål og plejetiltag for arter

Som hovedregel vil arterne på udpegningsgrundlaget have gavn af plejetiltagene for naturtyperne i de områder som arten er eller potentielt kan blive tilknyttet. Disse plejetiltag fremgår af tabel d.

Af hensyn til arterne dværgterne og klyde, som er særligt opmærksomhedskrævende i henhold til Natura 2000-planen, gennemføres der specifikke artsplejetiltag. Kendte eller potentielle ynglesteder på Avnø sikres ved etablering af lav vegetation eller åben bund ligesom indsatsen mod ræv styrkes. Havterne er også nævnt som særligt opmærksomhedskrævende art. De kortlagte levesteder for denne art på Dybsø er dog i god tilstand allerede.

Indsatsen mod prædation på Avnø vil bestå i mere intensiv jagt og i fældning af gamle popler, der fungerer som udsigtsposter for kragefugle. Levestedsvurderingen af Dybsø som ynglelokalitet for dværgterne, havterne og klyde er god-høj. Naturstyrelsen er dog opmærksom på, at ræve kan komme til øen fra Enø, og at der løbende skal holdes øje med, om der er kommet ræv til øen. Der vil blive søgt dispensation til udvidet rævebekæmpelse i det omfang, det er nødvendigt.

Der er i henhold til basisanalysen kortlagt 6 levesteder for stor vandsalamander på Naturstyrelsens arealer. De er alle i god-høj naturtilstand og bliver alle plejet som led i afgræsningen af de lysåbne arealer. Naturstyrelsen planlægger forbedring af yderligere ikke-kortlagte levesteder for stor vandsalamander og bilag IV arter på Avnø, der samtidig vil få større værdi som formidlingsposter i naturvejledningen på stedet.

En mere detaljeret beskrivelse af specifikke artsplejetiltag fremgår af Naturstyrelsens hjemmeside vedr. Natura 2000.

Tabel e: Mål for arter

Målsatte arter (antal)			
Art	Navn	Målsætning	Total
1166	Stor vandsalamander	Sikring af artens levested	1
A132	Klyde	Sikring af artens levested	1
A195	Dværgterne	Sikring af artens levested	1

Tabel f: Specifikke artsplejetiltag

Indsatser for arter (antal)			
Art	Navn	Indsatsstype	Total
1166	Stor vandsalamander	Rydning af opvækst	1
A132	Klyde	Afbrænding	1
		Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	1
		Begrænsning af prædation	1
A195	Dværgterne	Afbrænding	1
		Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	1
		Begrænsning af prædation	1

Forventningen til den samlede indsats

Den samlede indsats for naturtyper og arter på Naturstyrelsens arealer i N169 forventes at bidrage til, at naturtyper og arter på sigt opnår gunstig bevaringsstatus. Dette indebærer:

- For naturtyper og for arters levesteder, der er vurderet til naturtilstandsklasse I eller II er målsætningen, at udviklingen i deres areal og tilstand er stabil eller i fremgang.
- For naturtyper og arters levesteder, der er vurderet til naturtilstandsklasse III-V er målsætningen, at udviklingen i deres naturtilstand er i fremgang, således at der på sigt opnås naturtilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- Det samlede areal af naturtypen/levestedet skal være stabilt eller i fremgang, hvis naturforholdene tillader det.
- For naturtyper og arter uden tilstandsvurderingssystem er målsætningen gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og det samlede areal af levestederne for de udpegede ynglefugle og øvrige arter stabiliseres eller øges, således at der er grundlag for tilstrækkelige egnede yngle- og fourageringsområder for arterne.
- Natura 2000-området bidrager til at sikre eller genoprette levesteder for levedygtige bestande af de udpegede fuglearter på nationalt og/eller internationalt niveau:
  - De kortlagte levesteder for dværgerterne inden for Natura 2000-området bringes til eller fastholdes i tilstandsklasse I eller II. Hvis området huser en ynglebestand på mere end 10 par dværgerterne er det tillige en indikation på levestedets og omgivelsernes egnethed som yngleområde.
  - Af de kortlagte levesteder for klyde og havterne inden for Natura 2000-området bør mindst 75 % enten bringes til, eller fastholdes i tilstandsklasse I eller II. Hvis området huser en ynglebestand på mere end 40 par for klyde og 50 par for havterne er det tillige en indikation på levestedets og omgivelsernes egnethed som yngleområde.
  - Tilstanden og det samlede areal af levesteder for skeand, spidsand, grågås, bramgås og sangsvane som trækfugl i området sikres eller øges, således at der findes tilstrækkelige egnede raste- og fødesøgningssteder for arterne, så området kan huse en tilbagevendende rastebestand på 300 skeænder, 1600 spidsænder, 6600 grågæs, 6800 bramgæs og 1600 sangsvaner.
  - Tilstanden og det samlede areal af levestederne for sædgås og havørn som trækfugl i området sikres eller øges, således at der findes egnede raste- og fødesøgningssteder for arterne.

Bilag

Bilag 1: Resumé af plejeplan for Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-område N169 Havet og kysten mellem Karrebæk Fjord og Knudshoved Odde

Natura 2000-område 169 omfatter en del af den såkaldte dobbeltkyst langs det sydvestlige Sjælland. Området er karakteriseret ved den lavvandede Avnø Fjord og flere kystlaguner som Dybsø Fjord og Karrebæk Fjord. Avnø Fjord afskærms mod Smålandsfarvandet af den langstrakte randmoræne Knudshoved Odde, og de største kystlaguner ligger i læ bag øer med strandvolde eller fed, nemlig Svinø, Dybsø og Enø. Derved fremkommer den dobbelte kystlinje, som betyder, at området er rigt på såvel erosionskyster ud mod Smålandsfarvandet som områder med strømlæ, hvor der er dannet marint forland som strandvoldssystemer, vadeområder og strandenge.

Natura 2000-områdets samlede areal er på 18.958 ha, hvoraf ca. 2.500 ha er landareal.

Naturstyrelsen ejer Avnø med Avnø Røn, Dybsø samt nogle små holme i Karrebæk Fjord, i alt ca. 350 ha. På de lavtliggende områder af Dybsø, Avnø og på holmene findes naturtypen strandeng, på holmene i den ugræssede, højt voksende form som strandrørsump med tagrør og strandkogleaks. Dybsø er desuden præget af flyvesand med dominans af klitnaturtyper på de midterste dele af øen, mens der er kalkoverdrev på moræneknoldene.

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger og adresserer konkret følgende områdespecifikke retningslinjer fra Natura 2000-planens indsatsprogram:

- Tilstanden af levestederne for dværgterne forbedres, således at af de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.
- Tilstanden af levestederne for klyde og havterne forbedres, således at 75 % af de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.
- Naturstyrelsen skal være særligt opmærksom på naturtyperne tørt kalksandoverdrev samt ynglefuglen dværgterne og trækfuglene sangsvane, sædgås og spidsand, som har væsentlige forekomster i området og er i tilbagegang i denne biogeografiske region.

Tabel I: Kortlagte lysåbne naturtyper i plejeplanen

Lysåbne naturtyper (ha)		Total
	naturtype	
1310	Enårig strandengsvegetation	0,8
1330	Strandeng	121,5
2130	Grå/grøn klit	27,2
6210	Kalkoverdrev	16,8
2190	Klitlavning	13,3
2110	Forklit	5,4
6120	Tør overdrev på kalkholdigt sand	3,7
Hovedtotal		188,7

Indsats for de lysåbne naturtyper

I det følgende angives Naturstyrelsens planlagte indsats for de lysåbne naturtyper på udpegningsgrundlaget.

Plejen er generelt velfungerende og vil blive fortsat. På Dybsø bliver et kalkoverdrev plejet med slåning frem for slæt på grund af vanskelig forhold for transport af materiel til øen. Optimering af plejen vil ske, når der er fundet en realistisk løsning.

Tabel II: Plejemål for lysåbne naturtyper

Målsatte habitatnaturtyper (ha)				
		Naturtype	Målsætning	Total
Eksisterende habitatnatur	1330	Strandeng	Sikring af naturtypen	121,5
			Naturlig dynamik	5,1
			Naturtypebevarende pleje	116,3
	6210	Kalkoverdrev	Sikring af naturtypen	16,8
			Naturtypebevarende pleje	16,8
	2110	Forklit	Sikring af naturtypen	5,4
			Naturtypebevarende pleje	5,4
	2190	Klitlavning	Sikring af naturtypen	13,3
			Naturtypebevarende pleje	13,3
	6120	Tør overdrev på kalkholdigt sand	Sikring af naturtypen	3,7
			Naturtypebevarende pleje	3,7
	9997	Ikke specificeret	Udvikling mod 1330 Strandeng	44,7
			Udvikling mod 6210 Kalkoverdrev	17,7

Tabel III: Planlagte løbende plejetiltag for lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)				Omfattet af eksisterende planlægning	
		Naturtype	Plejetiltag		Total
Eksisterende habitatnatur	1310	Enårig strandengsvegetation	Græsning	Eksisterende	0,8
	1330	Strandeng	Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	5,1
			Græsning	Eksisterende	116,3
			Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	Eksisterende	0,8
			Slæt - d.v.s. med fjernelse af det afslåede	Eksisterende	31,7
			Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	2,4
	2110	Forklit	Græsning	Eksisterende	5,4
	2130	Grå/grøn klit	Græsning	Eksisterende	26,5
	2190	Klitlavning	Græsning	Eksisterende	13,3
	6120	Tør overdrev på kalkholdigt sand	Græsning	Eksisterende	3,7
			Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	3,0
	6210	Kalkoverdrev	Græsning	Eksisterende	13,1
			Rydning af opvækst	Eksisterende	3,7
				Nyt	7,3
			Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	Eksisterende	5,8
			Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	3,7

I tabel III er der en opdeling i to kategorier "Eksisterende" og "Nyt":

- "Eksisterende": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Særlig indsats for arter

Som hovedregel vil arterne på udpegningsgrundlaget have gavn af plejetiltagene for naturtyperne i de områder som arten er eller potentielt kan blive tilknyttet. Disse plejetiltag fremgår af tabel III.

Af hensyn til arterne dværgerterne og klyde, som er omfattet af områdespecifikke retningslinjer i Natura 2000-planen, sikres kendte eller potentielle ynglesteder på Avnø ved etablering af lav vegetation eller åben bund ligesom indsatsen mod ræv styrkes. De kortlagte levesteder for havterne, dværgerterne og klyde på Dybsø er i god tilstand, men der vil som hidtil blive bekæmpet ræv på øen

efter behov. Indsatsen mod prædation på Avnø vil bestå i mere intensiv jagt og i fældning af gamle popler, der fungerer som udsigtsposter for kragefugle.

På Avnø planlægges forbedring af ikke-kortlagte levesteder for stor vandsalamander og bilag IV arter som fx grønbroget tudse, der samtidig vil få større værdi som formidlingsposter i naturvejledningen på stedet.

Tabel IV: Mål for arter

Målsatte arter (antal)			
Art	Navn	Målsætning	Total
1166	Stor vandsalamander	Sikring af artens levested	1
A132	Klyde	Sikring af artens levested	1
A195	Dværgterne	Sikring af artens levested	1

Tabel V: Planlagte artsplejetiltag for arter *udover* plejetiltagene for de lysåbne naturtyper

Indsætter for arter (antal)			
Art	Navn	Indsatstype	Total
1166	Stor vandsalamander	Rydning af opvækst	1
A132	Klyde	Afbrænding	1
		Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	1
		Begrænsning af prædation	1
A195	Dværgterne	Afbrænding	1
		Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	1
		Begrænsning af prædation	1

Forventningen til den samlede indsats

Den samlede indsats for naturtyper og arter på Naturstyrelsens arealer i N169 forventes at bidrage til, at naturtyper og arter på sigt opnår gunstig bevaringsstatus. Dette indebærer:

- For naturtyper og for arters levesteder, der er vurderet til naturtilstandsklasse I eller II er målsætningen, at udviklingen i deres areal og tilstand er stabil eller i fremgang.
- For naturtyper og arters levesteder, der er vurderet til naturtilstandsklasse III-V er målsætningen, at udviklingen i deres naturtilstand er i fremgang, således at der på sigt opnås naturtilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- Det samlede areal af naturtypen/levestedet skal være stabilt eller i fremgang, hvis naturforholdene tillader det.
- For naturtyper og arter uden tilstandsvurderingssystem er målsætningen gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og det samlede areal af levestederne for de udpegede ynglefugle og øvrige arter stabiliseres eller øges, således at der er grundlag for tilstrækkelige egnede yngle- og fourageringsområder for arterne.
- Natura 2000-området bidrager til at sikre eller genoprette levesteder for levedygtige bestande af de udpegede fuglearter på nationalt og/eller internationalt niveau:

- De kortlagte levesteder for dværgterne inden for Natura 2000-området bringes til eller fastholdes i tilstandsklasse I eller II. Hvis området huser en ynglebestand på mere end 10 par dværgterne er det tillige en indikation på levestedets og omgivelsernes egnethed som yngleområde.
- Af de kortlagte levesteder for klyde og havterne inden for Natura 2000-området bør mindst 75 % enten bringes til, eller fastholdes i tilstandsklasse I eller II. Hvis området huser en ynglebestand på mere end 40 par for klyde og 50 par for havterne er det tillige en indikation på levestedets og omgivelsernes egnethed som yngleområde.
- Tilstanden og det samlede areal af levesteder for skeand, spidsand, grågås, bramgås og sangsvane som trækfugl i området sikres eller øges, således at der findes tilstrækkelige egnede raste- og fødesøgningssteder for arterne, så området kan huse en tilbagevendende rastebestand på 300 skeænder, 1600 spidsænder, 6600 grågæs, 6800 bramgæs og 1600 sangsvaner.
- Tilstanden og det samlede areal af levestederne for sædgås og havørn som trækfugl i området sikres eller øges, således at der findes egnede raste- og fødesøgningssteder for arterne.

**Miljø- og
Fødevareministeriet**
Naturstyrelsen

Gjøddinggård
Førstballevej 2
7183 Randbøl

www.nst.dk